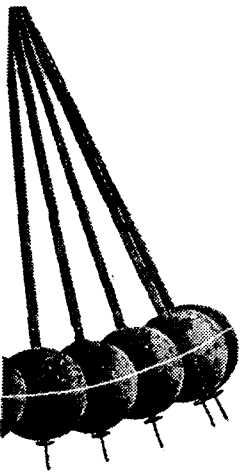

הכנות לקרב בלחץ של שינויים מוכתבים במשימה ובשיטה

"האם להמשיך להתכתש על עיראק-מנשיה — או שהגיעה השעה להסקת לקח ברור, ולהביא לשינוי בתוכנית. זוהי תמיד דילמה רצינית, מאד. הברעה בדילמה כזו קשה קודם כל בפיקוד עצמו*.) שנית היא קשה אצל הממונים עליך, הקושי השלישי הוא לגבי מפקדי החטיבות, כי ברגע שישנה תוכנית שנתקבלה על דעת כולם, וכולם שוכנעו לגביה, ופתאום מדברים על שינויים — משהו מן הבטחון מתרופף . . ."

נתיב נא רגע במטוטלת הנעה, ונראה כיצד התנועה הקלה בקודקודה, הולכת ונעשית לחוגת ענק בקציה התחתון. זוהי תמונת התפתחותו של שינוי מוכתב בתוכנית הדרג הגבוה, הנמצא כביכול בקוד-קוד המטוטלת, והשתקפותו בדרגים הנמוכים, הנמר צאים בקציה התחתון.

שינוי זה מכביד כפי ששינוי כשלעצמו עשוי להכביד, אולם כל עיקרו שהוא מצמצם למינימום את הזמן העומד לרשות ההכנות החיוניות לקרב. ספק אם שינוי זה כשלעצמו — אף כשהוא הכרחי בל יגונה — זוכה אצלנו למידת ההבנה שהוא ראוי לה.

כדי לסבר את העין חוזר וקרא את הציטטה, המובאת בראש הרשימה, מדבריו של אלוף יגאל אלון, שעה שהיה עליו להחליט על שינוי במהלך מבצע "יואב". אמנם הדברים מאירים את השינוי מאספקט שהוא מיוחד לאותם הימים — אך הם משכנעים באופייני שבם.

עיון במהלך מלחמות ומערכות יגלה שתופעה זו — מתן הוראות המכתיבות שינויים בתוכנית המקורית — אינה מקרית או חד-פעמית; זוהי תופעה חוזרת ונשנית. שינויים נגרמים, בדרך כלל, על-ידי ההכרח של נסיבות מבצעיות משתנות. בתנאי הלחימה של צה"ל, יש לציין במיוחד מקור נוסף להכתבת שינויים מהירים בתוכנית; הנסיבות הגיאופוליטיות והפולי-טיות המיוחדות.

תופעת השינויים המוכתבים אומתה פעם נוספת במבצע "קדש", ויש לנו יסוד לחשוב שהכתבת שי-

נויים לתוכנית מוגמרת אינה תופעה חולפת; קרוב לודאי שהיא תחזור ותארע גם בעתיד.

בנסה נא לבחון ולראות את הסיבות לשינויים; נתוני מודיעין חדשים ועדכניים יש בהם כדי להצדיק שינוי בתוכנית. החידוש בנתוני המודיעין העשויים להשפיע על התוכנית, יכול להיות לגבי קרקע ולגבי אויב. נתוני מודיעין חדשים אודות ציר תנועה ששובש ע"י האויב, ידיעות על-אודות ציר תנועה שקיבולתו הופחתה; שינוי בידיעות על מערך וסדר-הכוחות של האויב מסוג הידיעות על-אודות התבצרות חדשה שהתגלתה, עוצמת אש, מע-ערך נ"ט, הוספת סיוע אוירי לסדר הכוחות, תחזיות אקלימיות עדכניות — כל אלה יש בהם כדי להצדיק עיון מחודש בתוכנית שהתגבשה כבר ולהביא ל-שינויה.

תמורות בסדר-הכוחות שלנו, הן סוג שני של גורמים העשויים להביא לשינויים בתוכנית. סוג זה של גורמים עלול לתת את אותותיו במקרים רבים בגלל מיעוט האמצעים העומדים לרשותו. הפחתה או הוספה של פלוגת טנקים לתוכנית חטיבתית — יש בה כדי לשנות תוכנית כזו מעיקרה. יש ומסיבה זו נעדיף תנועה בשטח פתוח ע"פ תנועה בשטח סגור וכדומה. יש ומקורו של השינוי יהיה (וכבר נרמז על כך) בשיקול אסטרטגי או מדיני עליון. מסוג זה היה השינוי שנאלצנו לעשות בתוכנית האו-פרטיבית שלנו לקראת ה-15 במאי 1948. התוכנית האופרטיבית של אותם הימים התבססה על ההנחה שהבריטים יפנו את הארץ באקט חד-פעמי, החל מן ה-15 במאי 1948. על בסיס זה החל הגיוס ואימון הלוחמים והחלו להיבנות החטיבות, אשר לקראת

* הכונה לפיקוד החזית.

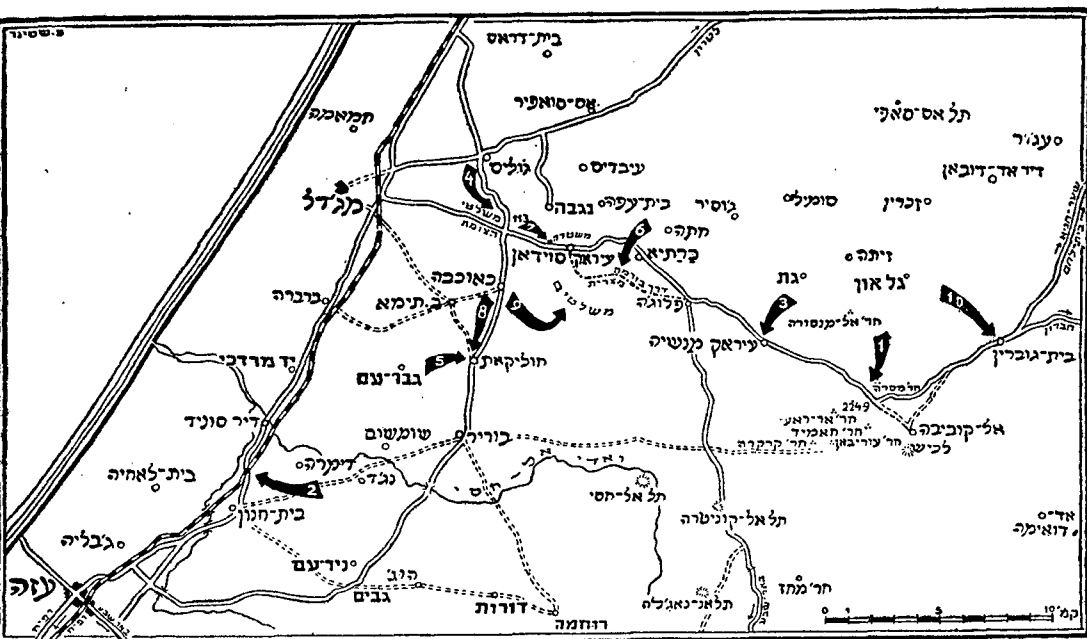
תאריך זה היו צריכות להתמודד עם הלוחמים הערביים במקומות המפונים. כשנתגלתה כונתם של הבריטים לפנות את השטח בהדרגה ואגב הפיני למסרם לידי הערבים — נאלצנו לשנות את תוכניתינו ולהטיל למערכה אותן יחידות הפלמ"ח שהיו בעתודה ארצית וכן יחידות אחרות שהיו רק בראשית הקמתן, ונזכיר את הקמת חטיבת "יפתח" (מגדוד מסויים אשר חנה במקום ומגדוד שני שהועתק מן העמק אחר קרבות משמר העמק, והועבר צפונה), ואת מבצע "יפתח" שנועד להקדים ולתפוס את הגליל העליון המזרחי ואת צפת.

כדוגמה שניה ניקח את כיבוש חיפה, אשר בוצע בהאצה בלתי צפויה כדי כך, שבשעה שאלוף כרמל פנה למטכ"ל לקבל הוראות בדבר קבלת הכניעה של ערביי חיפה — התנהל עדיין במטכ"ל דיון עם נציגי חטיבת "כרמלי" בדבר כמות הכוח הדרושה למבצע כיבוש העיר.

שני הגורמים האחרים העלולים להביא לשינוי התוכנית הם צבאיים טהורים. האחד נעוץ בהתפתחותיות בלתי צפויות של המערכה, כשלוך בלתי צפוי או הצלחה בלתי צפויה באחד האגפים — שניהם גורמים לשינויים בתוכנית המקורית; הראשון להת-

כישור ראשי לנגב".

כישור ראשי לנגב".

גמישות המבנים האופרטיביים במבצע הפריצה לנגב

לדוגמא נביא את גדוד "הבוקעים" שהשתתף במבצע. גדוד זה שנועד לתקוע טריו בציר מגדל — אש-דוד (הגזרה המערבית) על-ידי כיבוש הכפר חנמה (ואף תורגל לקראת כיבוש זה) — הר עבר לשמש כעתודה ונועד לפעול בנסיון שני לכיבוש עירק מנשיה (בשלב מאוחר יותר); אולם אחרי שיחידה אחרת נכשלה בכיבוש מערכת מוצבי חוליקת (בליל 7/8) נשלח למשימה זו גדוד "הבוקעים" ובסיוע גדוד נוסף השתלט על מוצבי חוליקת בליל 19/20.10.

אולם יש והתוכנית משתנה מבלי שחל שינוי אף באחד מן הגורמים שפורטו עד כה. כלומר: הגורמים האוביקטיביים — נתוני המודיעין, סדר-הכוחות, הנסיבות האסטרטגיות המדיניות, וההתפתחויות המערכה — נשאר ללא שינוי. הסיבה שתגרום לשינוי, תהיה הפעם תמורה בתפיסתו של המפקד את פני הדברים.

הבה ונראה עתה את אופיים של השינויים העלולים לחול בתוכנית. יש והשינוי יהיה קיצוני — אז תשנה המשימה מעיקרה. לעומת זאת יכול השינוי להיות חלקי, כלומר רק בחלקים של השיטה — אפשר שהשינוי יצמצם בהורדה או בהוספה של יעד או יעד משנה, ללא שינוי המשימה.

אפשר שהשינוי יהיה בציר או בצירי התנועה, אפשר שיחול שינוי במקום החדירה בלבד.

אולם יש להבין שגם שינוי כזה יצמח — לגבי אחד מדרגי המשנה — לשינוי המשימה מעיקרה. ממש כאותה מטולטלת שהתנודה הקלה בקודקודה גוררת אחריה תנועה ארוכה של קציה התחתון.

לפעמים יכתוב הדרג הממונה שינויים במבנה הכוח כתוצאה משיקוליו לגבי אופן-פעולתו של צות-הקרב.

לעתים יחול השינוי רק בלוח הזמנים — שינוי אשר יכתוב הקדמת הביצוע או ההחייב.

ניתוח סוגי השינויים — מטבעו שהוא סכימטי. הרי גלוי וידוע הוא: השינויים, שעה שהם מופיעים בפועל, הריהם שלובים זה בזה; אולם לכל מערכת שינויים אופייה המיוחד לה.

גם מהות השינוי משתנה ואינה זהה ברמות השונות. ברמת העוצבה, יהיה צורך להדגיש את עבודת המטה המקבילה החייבת להמשיך בהשלמת ההכנות לקרב גם תוך כדי הקרב ואחרי השעה "ש". פירוט נושאי הכנה לקרב, יערך על-ידי עבודה מאומצת של המטה הקיים או על-ידי ממלאי תפקידים שיצור-פו למטה כדי לעזור בהשלמת הפירוט וההכנות בנושאים אלו או אחרים.

ההכנות יכולות להיות בשיפוץ מערכת האספקה או בהשלמת מערכת הפינוי, וכדומה.

*

הכשרון והיכולת לפתור בעיה טקטית במהירות, להשתלט על אמצעי האש הקיימים בעין ולחלקם מחדש בהתאם לשינויים שחלו, או להניע את היחידה לשדה הקרב — הנם מחויבי המציאות ברמת הפלוגה והמחלקה. לאור אפשרויות השינויים.

כבר דובר לעיל על היקפו המתפתח של השינוי; מפקד העומד לשנות מתוכניתו צריך שיהיה חדור הכרה כי שינוי הנראה מקומי ומצומצם ברמה הגבוהה יתפתח לשינוי יסודי ומקיף בדרגים הנמוכים. בשיקולו חייב המפקד להתחשב גם "בהתפתחות ההיקף" והוא חייב לבדוק אם לא יצא שכר השינוי בהפסדו — ורק לאחר מכן יחליט את החלטותיו.

המפקדים-המבצעים, לעומת זאת, יחדירו לתודעה ולהרגלים שלהם ושל פיקודיהם, שהשינוי בתוכנית מבצעת תוך כדי ביצועה, או תוך כדי הכנתה, הם הכרח בל יגונה — ויהיו נכונים באופן נפשי לקבלו, לעכלו ולבצעו.

מן הראוי, שנושא זה ימצא את ביטויו אף בתוכנית החדשה המכוונת אל המפקדים בצה"ל; גם תרגילי-המלחמה צריך שייציגו נושא זה כאחד הלקחים העיקריים. מן הראוי לנצל כל הזדמנות — השתלמויות, סיכומי פעולה או תרגיל וכדומה — כדי לתרגל ולהדגיש נושא זה.